

Retningslinjer for fjernlån for fag- og folkebibliotek

Disse retningslinjene er en revisjon av dokumentet Felles retningslinjer for fjernlån for fag- og folkebiblioteksektoren fra 2002.

INNLEDNING

Fjernlån er samarbeid mellom bibliotek, der bibliotekene stiller sine samlinger til disposisjon for lånere ved andre bibliotek. Lånesamarbeidet skal gi best mulig utnyttelse av felles bibliotekressurser og er på mange måter selve ryggraden i biblioteksamarbeidet. Et velfungerende fjernlånsamarbeid er en forutsetning for at biblioteksystemet fungerer effektivt, som et hele, til beste for bibliotekbrukerne. Det handler om å sikre best mulig tilgang til landets samlede bibliotekressurser for alle, uavhengig av bosted eller tilknytning til utdanningsinstitusjon. Dette betyr i praksis at alt materiale som er til hjemlån i ett bibliotek også bør være tilgjengelig for brukere ved andre bibliotek gjennom fjernlånsamarbeid.

Fjernlån er indirekte nedfelt i Lov om folkebibliotek av 20. desember 1985. I § 1 står det at folkebibliotekene er del av et nasjonalt biblioteksystem, og i § 3 står det at bibliotekene skal følge felles regler for lånesamarbeid.

Til Biblioteklovens kapittel II Kommunale folkebibliotek, § 4, er det utarbeidet veiledende retningslinjer hvor det framgår at alt materiale folkebibliotek stiller til disposisjon fra egne samlinger og andre biblioteks samlinger skal være gratis for brukeren og kan disponeres av "alle som bor i landet". Dette prinsippet innebærer at folkebibliotekene ikke kan reservere samlingene kun til bruk for innbyggere i egen kommune.

Etter § 9 har fylkesbibliotekene et ansvar for fjernlånsvirksomheten i fylket. Den teknologiske utviklingen har i praksis ført til at de fleste folkebibliotek nå tar ansvar for sine egne fjernlån uten å gå veien om fylkesbiblioteket. I tråd med denne utviklingen ble det i 2007 gjort noen justeringer i retningslinjene for reglement for fylkesbibliotekene, godkjent av Kultur- og kirke departementet 24. oktober 2007. Punktene som omhandlet fylkesbibliotekenes plikt til å ha egne samlinger og å bygge opp samlinger etter den såkalte emnefordelingsplanen ble fjernet.

Skolebibliotek har i utgangspunktet ingen forpliktelser, verken i forhold til lov eller sedvane, til å yte fjernlån til andre bibliotek.

Fagbibliotekenes samarbeid om fjernlån er ikke nedfelt i lovverket, men felles retningslinjer for fjernlån omfatter også disse bibliotekene.

Offentlig finansierte bibliotek forventes å ta del i fjernlånsamarbeidet i Norge selv om det ikke er nedfelt i felles lov.

I Stortingsmelding 23 om bibliotek skriver Departementet at "*Kultur- og kirke departementet og Kunnskapsdepartementet vil harmonisere lovverket for folkebibliotek og universitets- og høgskolebibliotek for å styrkje samarbeidet mellom biblioteka*". I tillegg vil de vurdere om de

skal justere folkebibliotekloven og fastsette en forskrift for lånesamarbeid med hjemmel i folkebiblioteklovens §3.

GENERELLE RETNINGSLINJER

Forutsetning for et fungerende fjernlån er at bibliotekene har et fornuftig selvforsyningsnivå. Fjernlån skal være et supplement til bibliotekets samlinger, ikke en erstatning for manglende ressurser lokalt.

Bibliotekene bør ha klare avtaler med sine brukere om hvilke tjenester brukeren har tilbud eller krav på og hvilke betingelser som gjelder for fjernlån, som lånetid, ansvar og forventet ekspedisjonstid.

Håndtering av bestillinger og levering av materiale må være så effektivt som mulig. Bibliotekene bør benytte seg av samsøkfunksjoner, regionale lånesamarbeid og transportordninger for å sikre rask leveringstid og kortreiste dokumenter. Bibliotekene står fritt i å velge hvor de vil bestille fjernlån fra, men oppfordres til å benytte eksisterende samarbeid og Depotbiblioteket ved Nasjonalbiblioteket.

PRAKTISKE ANVISNINGER FOR BESTILLING OG EKSPEDERING AV FJERNLÅN OG KOPIER

Lånsøkende bibliotek:

- Lånsøkende bibliotek har ansvar for å verifisere og lokalisere hver bestilling før den videresendes.
- Ved bestillinger benyttes ulike samkatalogers online bestillingsfunksjoner, e-post eller bestillingsfunksjoner knyttes til det enkelte biblioteks katalog.
- Lånsøkende bibliotek er ansvarlig for det innlånte materialet og for returen.

Långivende bibliotek:

- Bibliotek som ekspederer lån eller kopitjenester bestemmer effektueringsmåte, lånetid og eventuelle andre utlånsvilkår.
- Långivende bibliotek kan i visse tilfeller unndra dokumenter/materiale fra fjernlån, eksempler er opphavsrettslige forhold og sikringshensyn. Spesielle lånerestriksjoner bør anmerkes ved registrering i ulike databaser
- Fag- og forskningsbibliotek kan belaste lånsøkende bibliotek de marginale ekspedisjonskostnadene forbundet ved kopitjenester. Dette omfatter ikke lån av originaldokumenter.

Lånevilkår:

- Angitt lånetid må respekteres.
- Oppgitte vilkår for lån, som forbud mot kopiering eller bruk bare på lesesal/i bibliotek må respekteres.

- For særlig verdifullt eller sjeldent materiale kan långivende bibliotek sende dette rekommandert eller på annen sikker måte. Lånsøkende bibliotek plikter da å returnere materialet på samme vis.
- Låner som har lånt materiale direkte fra et bibliotek bør kunne returnere dette via annet bibliotek. Låner er likevel ansvarlig inntil materialet er returnert til eierbiblioteket.

Statistikk:

Innlåns- og fjernlånsstatistikk føres og innmeldes til ABM-utvikling etter gjeldende retningslinjer.